

ESP N

EUROPEAN UNION

Co-financed by the European Regional Development Fund

Územními důkazy inspirujeme tvorbu politik

TEMATICKÝ TISK

Stručná sonda do sociálních a územních důsledků dvou let pandemie COVID-19

Rozšíření pandemie COVID-19 změnilo svět a následně i evropský kontinent způsobem, který nikdo nečekal. V rámci boje proti viru a ve snaze získat lékařskou kontrolu nad jeho šířením zavedly všechny evropské země a regiony opatření omezující mobilitu a osobní svobody. Tato opatření měla závažné vedlejší účinky na sociální a ekonomické fungování evropských regionů a měst, ovlivnila každodenní sociální a ekonomický život obyvatel v různém měřítku [ESPON 2022a] a byla škodlivá v mnoha ohledech – vedla mimo jiné k tomu, že lidé přišli o práci nebo měli nižší příjmy, byli sociálně izolováni a/nebo museli sladit práci doma s domácí výukou svých dětí. Myšlenka, že COVID-19 se nás všech dotýká stejně (ale v různé míře, v závislosti na místě bydliště, vzdělání a etnickém původu, příjmovém statusu atd.), je jistě užitečná pro získání podpory nezbytné pro realizaci preventivních opatření, ale je také mylná, protože tato krize vyvolala sociální a územní nerovnosti,¹⁾ což má za následek různé typy dopadů na různé lidi (ESPON 2022b).

Existuje však určitý vzorec šíření COVID-19 napříč evropskými regiony a jak se tento vzorec vyvíjel od začátku jeho výskytu? Infekční onemocnění může přerůst v globální pandemii, když se vzájemně ovlivňují tři hlavní rizikové faktory: patogen, hostitel a kontext [EPRS 2022]. Zatímco první dva faktory je obtížné zohlednit, monitorovat nebo dokonce kontrolovat, pochopení třetího faktoru – kontextu – by mohlo vnést světlo do prevence budoucích pandemií [EPRS, 2022]. Zde odkazujeme na výzkum programu ESPON – Evropské územní pozorovací síť. Jeden z jeho celoevropských projektů [Geografie COVID-19: Territorial Impacts of COVID-19 and Policy Answers in European Regions and Cities (ESPON TERRCOV)] analyzoval kinetiku epidemie napříč evropskými regiony a zkoumal souvislosti mezi šířením nemoci a proměnnými, které ji mohou ovlivňovat (např. hustota obyvatelstva, městské/venkovské typy území, struktura obyvatelstva, regionální socioekonomické charakteristiky) [ESPON 2022b]. Toto šetření pomůže odpovědět na další důležitou otázku: existují specifické územní a/nebo socioekonomické charakteristiky, které mohou znamenat vyšší riziko úmrtí/těžšího průběhu onemocnění a/nebo vyšší pravděpodobnost negativních socioekonomických dopadů?

S tím souvisí další otázka: jaký je socioekonomický dopad krize COVID-19 na regionální úrovni, protože každý z evropských regionů na ni reagoval odlišným způsobem? Na základě důkazů získaných v rámci projektu ESPON TERRCOV bude v tomto textu na podrobnější územní úrovni zobrazen dopad lockdownů na chudobu a zaměstnanost.

Závěrečná část této zprávy je věnována představení scénáře obnovy po COVID-19, který testoval dopady financování plánu na podporu oživení Evropy s názvem Next GenerationEU (dále NGEU) na zaměstnanost na regionální úrovni, scénáře vytvořeného v rámci celoevropského projektu programu ESPON analyzujícího meziregionální vztahy v Evropě [ESPON 2022a].

KLÍČOVÁ POLITICKÁ SDĚLENÍ

- Pandemie poukázala na možné problémy ve spolupráci mezi místními, regionálními a národními aktéry. Veřejné orgány by měly využít této příležitosti a pracovat na strategickém zlepšení postupů, nástrojů a předpisů, které budou přínosem pro občany a zároveň umožní tvůrcům politik a zainteresovaným subjektům v budoucích krizových situacích ještě účinněji reagovat.
- Pandemie rovněž prověřila schopnost orgánů EU (na všech úrovních) rychle reagovat. Osvědčené postupy a úspěšné politiky, které v tomto období vznikly, by se měly dále rozvíjet nebo posilovat. Co je však důležitější, prioritou by se mělo stát vytváření platformy a sítě pro sdílení osvědčených postupů při politických reakcích v krizových obdobích na různých úrovních řízení (na úrovni EU, na národní, regionální a místní úrovni).
- Je třeba dále podporovat nejzranitelnější skupiny, které byly pandemií zasaženy nejvíce (včetně starších lidí, dětí, rodin s nízkými příjmy a lidí bez domova), prostřednictvím národních a místních politik a pomáhat těmto skupinám, aby se posunuly vpřed a překonaly největší ekonomické, zdravotní, vzdělávací nebo sociální komplikace způsobené pandemií

1) Toto tvrzení podporují i klíčová zjištění průzkumu „Eurofound Living, Working and COVID-19“ [2020] týkající se první vlny COVID-19. Viz také Allas et al. [2020].

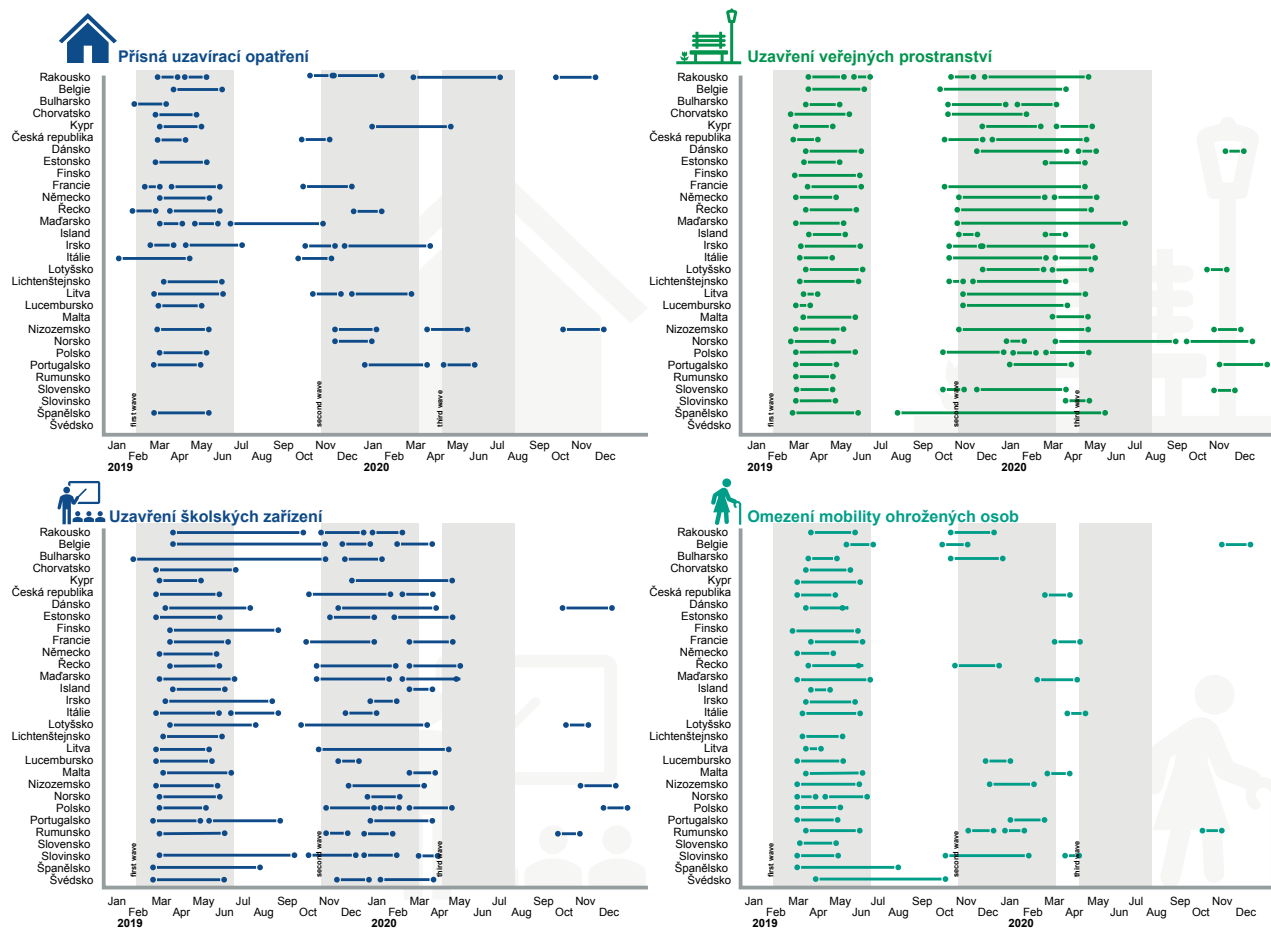
1

Analýza časoprostorových difuzních vzorců viru COVID-19 v rámci evropských regionů

K 29. dubnu 2022 bylo na celém světě zaznamenáno 510 milionů případů COVID-19 a 6,2 milionu úmrtí [World Health Organization, n.d.]. Do té doby svět zažil čtyři vlny pandemie a šíření nových, zmutovaných forem koronaviru – konkrétně Alpha v září 2020, Beta v květnu 2020, Gamma v listopadu 2020, Delta v říjnu 2020 a Omicron v listopadu 2021 [ESPON 2022b].²⁾

První omezení byla zavedena na národní úrovni jako drastické reakce na rychlé a agresivní šíření viru, počínaje Itálií – první zemí, která byla masivně zasažena virem COVID-19 – která omezila pohyb obyvatel 9. března 2020. Tento postup brzy převzala většina dalších evropských zemí, které postupně omezovaly pohyb obyvatel a zároveň přijímaly nové sociální distanční politiky a uzavíraly nedůležité podniky nebo dokonce své hranice ve snaze omezit šíření viru [ESPON 2022b] (viz obrázek 1).

Obrázek 1
Reakce zemí na COVID-19

Zdroj: ESPON 2022b

2) Při analyzování pandemie z územního hlediska se tato zpráva, vzhledem k tomu, že údaje se stále shromažďují, zaměří na první tři vlny v těchto časových rámcích: první vlna od poloviny února 2020 do poloviny června 2020, druhá vlna od začátku listopadu 2020 do poloviny března 2021 a třetí vlna od konce března 2021 do poloviny června 2021.

Podle hierarchického modelu se šíření viru COVID-19 z člověka na člověka přizpůsobovalo populačním tokům a lidské mobilitě: nejprve byla zasažena hlavní dopravní centra (např. hlavní letiště a další logistické/mobilní uzly, hlavní města, turistické oblasti), poté menší centra a nakonec se virus dostal do venkovských nebo okrajových oblastí. Tento hierarchický model šíření byl zaznamenán během první vlny, během níž byly nejvíce zasaženy metropolitní oblasti; periferní oblasti byly zasaženy až později na evropské a národní úrovni. Nákazová difúze následovala později v první vlně, během níž se staly důležitějšími sousedské efekty [ESPON 2022b].

V souladu s touto logikou ukazují důkazy programu ESPON, jak, kdy a v jaké míře zasáhl COVID-19 jednotlivé hlavní evropské regiony. Vzhledem k aktuálnosti situace a jejím rychlým změnám bylo jediným způsobem, jak vytvořit srovnatelný přehled pro celou EU a zachytit regionální nerovnosti v prostorovém šíření viru vytvoření regionální typologie na základě počtu hlášených případů. Hlavní regiony v Evropě³⁾ byly pandemií zasaženy v různých obdobích. Ve skutečnosti se vlny časově překrývaly: na Britských ostrovech třetí vlna pandemie (způsobená variantou Alpha) vyvrcholila v lednu 2021, zatímco ve východní a střední Evropě byla druhá vlna stále v útlumové fázi. Stejně tak čtvrtá vlna zasáhla Britské ostrovy a jižní a západní část Evropy mnohem dříve než východní regiony. Na evropské úrovni pandemie (odpovídající první vlně) zasáhla nejprve britské ostrovy a jižní a západní Evropu, což je oblast nejvíce napojená na globální síť. Naopak v okrajových oblastech Evropy – především ve východní a střední Evropě a v severní Evropě – došlo k několikátýdennímu zpoždění vypuknutí epidemie.

Míra nakažení během pandemie kolísala nejen mezi hlavními regiony Evropy, ale také mezi jednotlivými typy regionů. V některých oblastech, jakými jsou ostrovy, pobřežní oblasti, hory, pohraniční oblasti, převážně městské regiony a metropolitní oblasti, došlo k prudkému nárůstu infekcí, který byl zaznamenán v různých obdobích. Zejména v převážně městských a metropolitních regionech

byly pozorovány pandemické křivky, které vykazovaly vyšší míru výskytu než v převážně venkovských nebo řídce osídlených regionech, což vede k oprávněnému závěru, že urbanizace hraje důležitou roli při vzniku pandemie v daném regionu. Rozdíl v načasování vln COVID-19 mezi městskými a venkovskými oblastmi je významný nejen na evropské úrovni, ale i v rámci jednotlivých zemí. Vlny COVID-19 se objevily nejprve v hlavních městech a poté v jejich aglomeracích, teprve následně ve venkovských oblastech.

Nicméně je třeba poznamenat, že existuje souvislost mezi regionálními typy a hlavními evropskými regiony. Každá vlna pandemie COVID-19 se objevila nejprve v nejvíce urbanizovaných západních regionech (britské ostrovy a jižní a západní Evropa). Naopak země východní a střední Evropy (kde je nadprůměrný počet převážně venkovských regionů) byly pandemickými vlnami zasaženy později. Na severu (v důsledku nízké hustoty osídlení) se COVID-19 nejen objevil později, ale bylo zde také méně případů. To znamená, že pandemické vlny se nejprve objevily v centrálních regionech, a až poté se rozšířily do okrajových oblastí v evropském i celostátním měřítku.

Mění se geografie úmrtnosti v rámci COVID-19: tři vlny, tři narativy

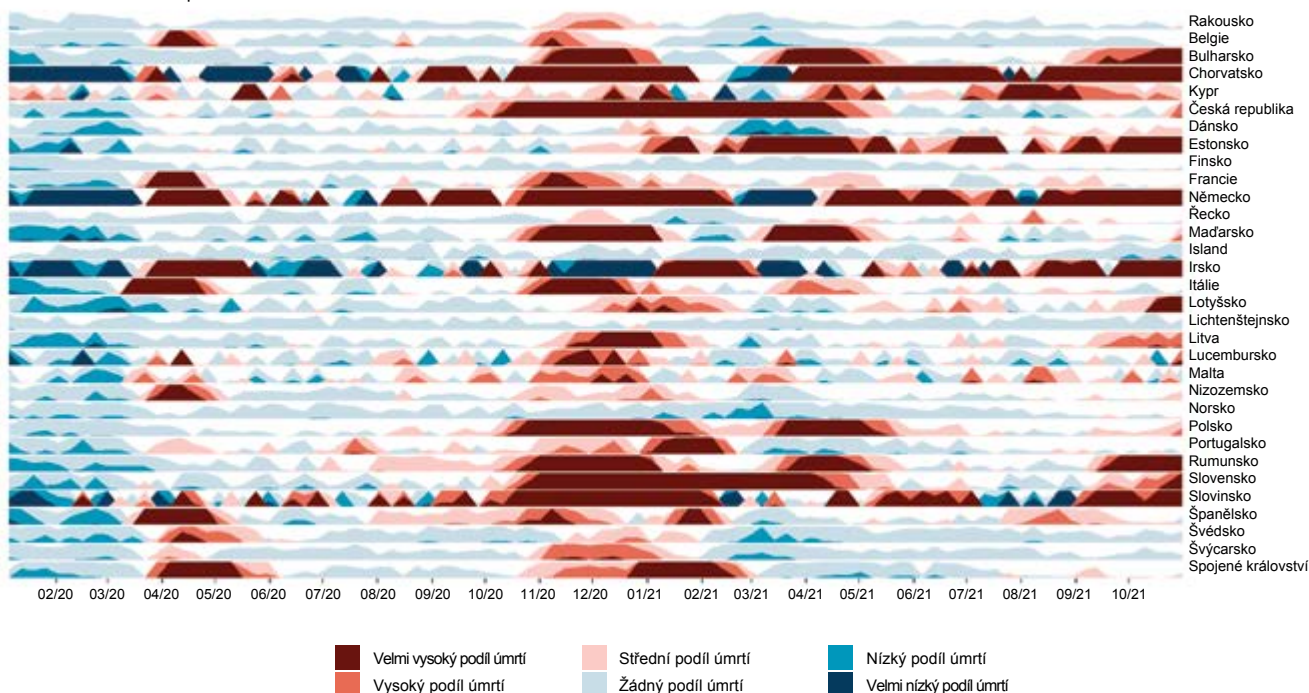
Pokud se posuneme v analýze o krok dále, zjistíme, že zatímco ukazatel počtu hlášených případů byl užitečný pro popis prostorového šíření pandemie COVID-19, její dopad lze lépe posoudit na základě ukazatelů úmrtnosti (tj. počtu úmrtí souvisejících s COVID-19 a nadměrné úmrtnosti).⁴⁾ Jak zdůrazňuje osmá zpráva o hospodářské, sociální a územní soudržnosti, od vypuknutí pandemie COVID-19 bylo v EU zaznamenáno více než o 872 000 více úmrtí ve srovnání s předchozími roky [Evropská komise 2022]. **Která území však zaznamenala nejvyšší úmrtnost v rámci tří vln?**

3) Pro tuto analýzu byla Evropa rozdělena do šesti hlavních regionů: (1) severní (Dánsko, Finsko, Island, Norsko, Švédsko); (2) Britské ostrovy (Irsko, Spojené království); (3) západní (Belgie, Francie, Lucembursko, Nizozemsko); (4) jižní (Kypr, Řecko, Itálie, Malta, Španělsko, Portugalsko); (5) západostřední (Rakousko, Německo, Lichtenštejnsko, Švýcarsko); a (6) východostřední (Bulharsko, Chorvatsko, Česko, Estonsko, Maďarsko, Lotyšsko, Litva, Polsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko).

4) Bez těchto ukazatelů by nebylo možné analýzu provést. Úroveň prostorového detailu, který je k dispozici, se liší, ale ukazatele byly použity doplňujícím způsobem: počet úmrtí souvisejících s COVID-19 byl k dispozici na úrovni NUTS 3 pouze ve 13 zemích, zatímco nadměrná úmrtnost byla k dispozici na úrovni NUTS 3 ve všech zemích s výjimkou Chorvatska, Estonska, Německa, Irska a Slovinska.

Obrázek 2**Vývoj nadměrné úmrtnosti v evropských zemích**

Průměrná týdenní nadúmrtnost (země EU)
od ledna 2020 do listopadu 2021

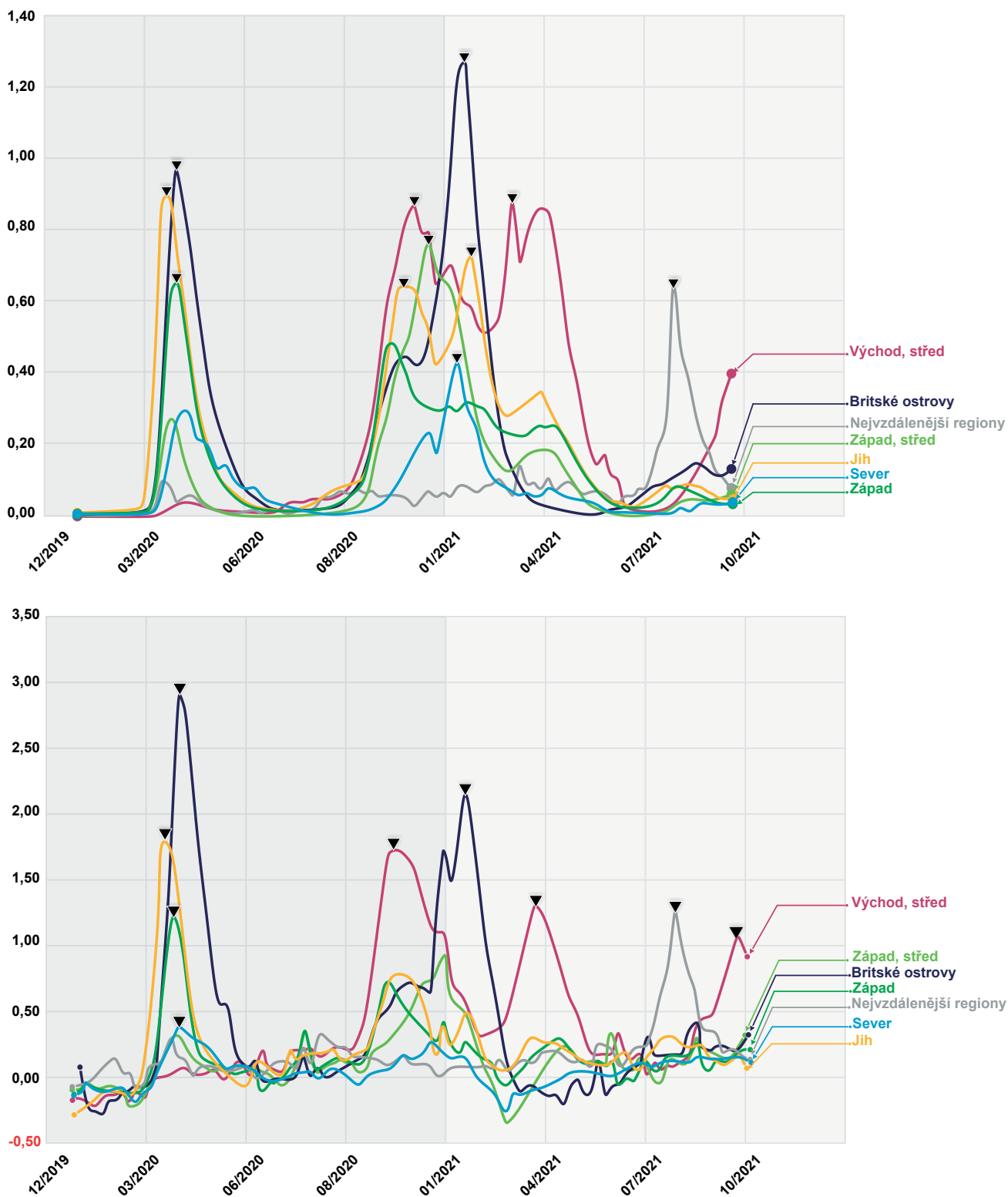
Zdroj: ESPON 2022b

Během první vlny se nadměrná úmrtnost začala zvyšovat nejprve v jižní Evropě, následovaly britské ostrovy a západní Evropa. Lze pozorovat, že hodnoty pro severní Evropu, západní a střední Evropu a nejvzdálenější regiony se v tomto období téměř nezvýšily, zatímco hodnoty pro východní a střední Evropu byly velmi nízké (viz obrázek 3). Po první vlně následovalo klidnější období v létě 2020, ale zvýšený počet kontaktů v tomto období a částečné obnovení přeshraniční migrace a mezinárodního cestovního ruchu vedly k nárůstu počtu případů COVID-19 v červenci a srpnu, což vyvolalo druhou vlnu.

Během druhé vlny byla nejvíce postižena východní a střední Evropa. Ostatní velké regiony zaznamenaly značnou nadměrnou úmrtnost, ale v nižší míře. Druhá vlna se překrývala s třetí vlnou, která opět způsobila značnou úmrtnost na britských ostrovech a vážně postihla východní a střední Evropu. Nadměrná úmrtnost v ostatních hlavních regionech byla drasticky nižší. Konečně čtvrtá vlna měla za následek pouze mírný nárůst nadměrné úmrtnosti ve většině hlavních regionů, opět s výjimkou východní a střední Evropy, kde byla v tomto období zaznamenána vysoká míra úmrtnosti. Jednou z oblastí, na kterou je třeba obzvláště upozornit, je hodnota v nejvzdálenějších regionech za srpen 2021, která ukazuje na silnou vlnu COVID-19, která zasáhla Guadeloupe a Martinik.

Obrázek 3

Týdenní počet (a) úmrtí souvisejících s COVID-19 a (b) nadměrné úmrtnosti na 10 000 obyvatel v hlavních regionech Evropy (1. týden roku 2020 – 43. týden roku 2021)

Zdroj: ESPON 2022b

Pro objasnění prostorového vzorce byly údaje o úmrtnosti shrnuty a zmapovány podle jednotlivých vln. Zkoumání úmrtnosti na virus COVID-19 během prvních tří vln v jednotlivých regionech EU ukázalo, že během první vlny (viz mapa 2a) virus vážně zasáhl omezený počet zemí EU (nejvyšší úmrtnost byla zaznamenána v Itálii a Španělsku) a hlavní živá centra Evropy a jejich okolí, jakými jsou Londýn (Spojené království), Madrid (Španělsko), Milán (Itálie) a Paříž (Francie). Během této vlny byly nejvíce postiženy regiony (např. italská Lombardie, Londýn ve Spojeném království, španělský Madrid, Paříž a Val-de-Marne ve Francii a švédský Stockholm), v nichž se nacházejí megaměsta - například globální uzly (Londýn a Paříž), evropské hnací síly (Barcelona, Brusel, Madrid a Milán) a silné metropolitní evropské oblasti růstu (např. Bilbao a Turín). Naopak regiony východní a střední Evropy vykazovaly během první vlny pozitivní rezistenci, protože COVID-19 se do těchto regionů dostal o několik týdnů později než do západní části Evropy a přísná a včasná opatření šíření viru omezila.

Během druhé vlny (viz mapa 2b) se virus přesunul ze západoevropských do východoevropských zemí (např. Mazovsko v Polsku, střední Čechy a Moravskoslezsko

v ČR). Ve druhé vlně se tak hlavními ohnisky staly oblasti, které byly dříve pandemií zasaženy méně. To lze vysvětlit schopností západoevropských regionů iniciovat a zavádět opatření a udržovat lockdown, zatímco země východní a střední Evropy vykazovaly určité obtíže při řízení a kontrole pandemie.

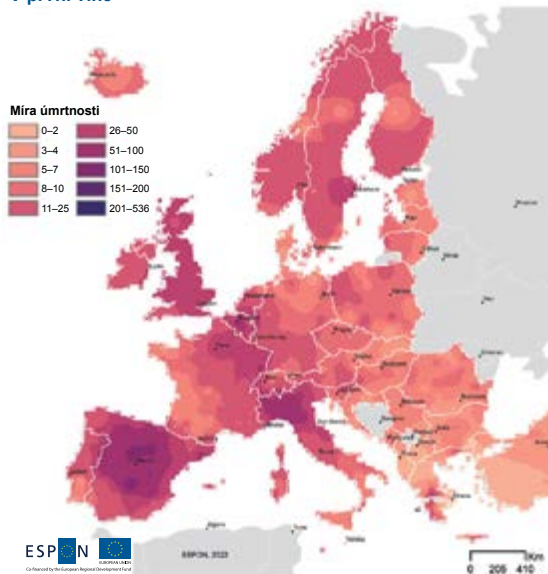
Během třetí vlny (viz mapa 2c) přetrvával holistický vzorec druhé vlny (s výjimkou Spojeného království), což znamená, že regiony postižené během první vlny stále vykazovaly značnou schopnost vyrovnat se s pandemií, zatímco ve východoevropských zemích (např. v Bulharsku, Lotyšsku, Litvě, Polsku a Rumunsku) stále docházelo k nejvyšší úmrtnosti na COVID-19.

Souhrnně tyto analýzy ukázaly, že během prvních tří vln pandemie došlo k prostorovému přesunu z evropských center na periferie. V případě celé pandemie byly nejhůře postiženými regiony britské ostrovy a východní a střední Evropa (především venkovské oblasti), zatímco ostatní části západní a jižní Evropy byly po počátečním šoku zasaženy pozdějšími vlnami méně.

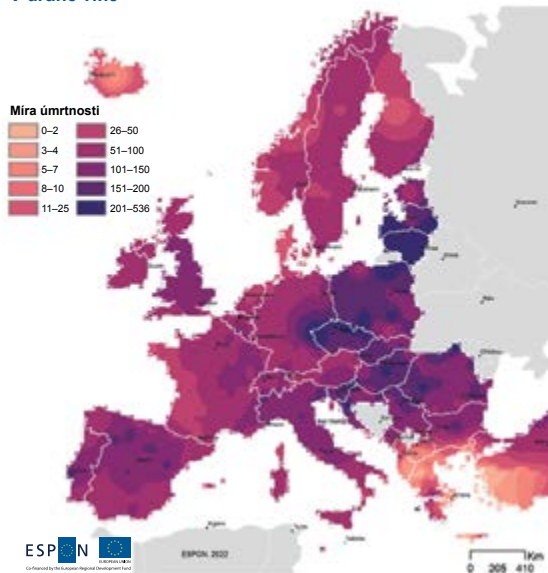
Mapa 1

Míra úmrtnosti v rámci šetření COVID-19 na 100 000 obyvatel v jednotlivých vlnách

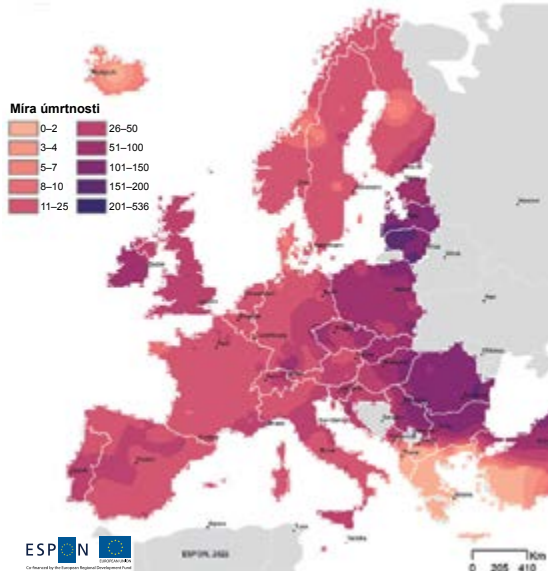
V první vlně

V druhé vlně

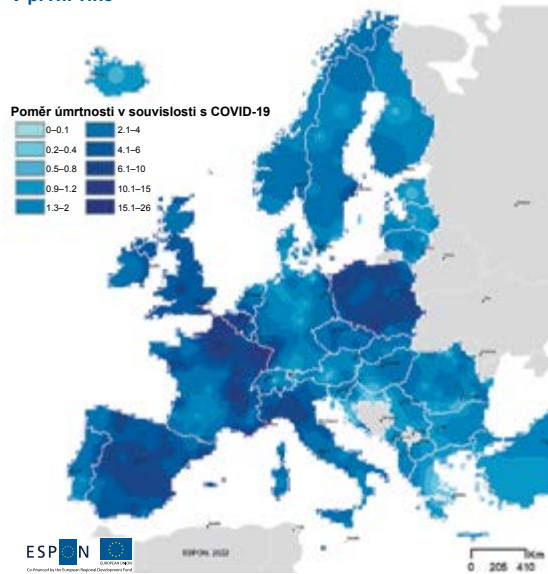
Ve třetí vlně

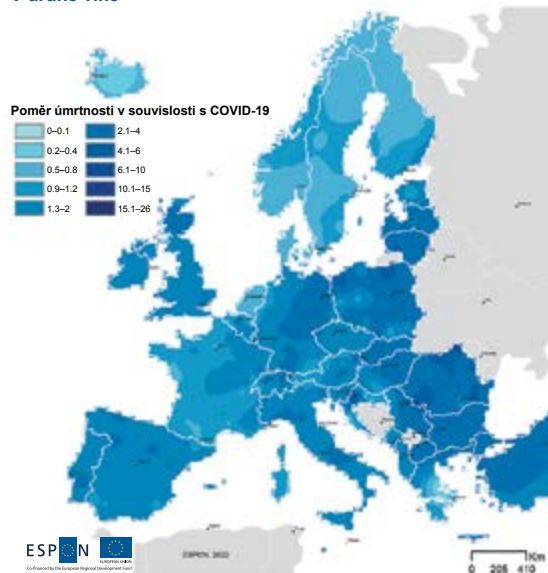
Mapa 2

Nadúmrtnost na 100 000 obyvatel v jednotlivých vlnách

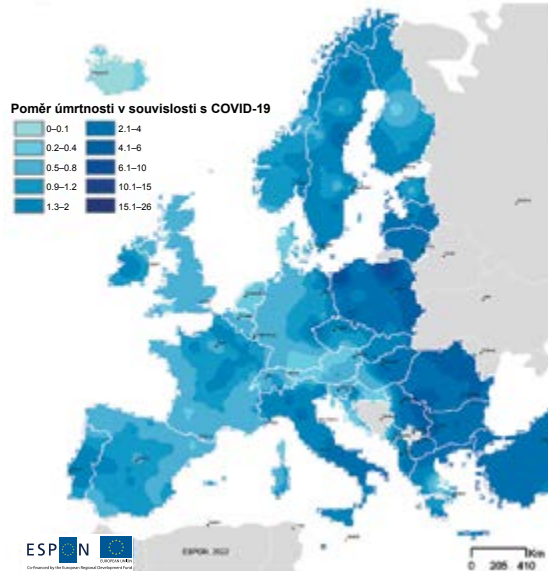
V první vlně

V druhé vlně

Ve třetí vlně

Které sociogeografické determinanty jsou významnější a jak mohou vysvětlit regionální prostorové rozdíly?

Na základě hypotézy, že již existující charakteristiky mají vliv na prostorové rozdíly a na koncentraci šíření viru, shromáždil program ESPON důkazy zkoumající několik

proměnných a jejich vzájemné působení, jak je uvedeno na obrázku níže.

Obrázek 4

Empirické výsledky pro ukazatele míry úmrtnosti v souvislosti s pandemií COVID-19 a pro ukazatele nadměrné úmrtnosti

	Hustota obyvatelstva	Podíl obyvatel ve věku 65 let a více	HDP na obyvatele	Chudoba	Nemocniční lůžka	Lékaři	Index veřejné správy	Vzdělání	Průměrný region	Převážně městský region	Dopad předchozích vln	Vlivy na okolní prostředí
Empirické výsledky pro ukazatele úmrtnosti COVID-19												
první vlna	nevýznamné	nevýznamné	pozitivní	nevýznamné	negativní	nevýznamné	negativní	nevýznamné	nevýznamné	nevýznamné	nevýznamné	+++
druhá vlna	nevýznamné	nevýznamné	nevýznamné	negativní	nevýznamné	nevýznamné	nevýznamné	negativní	nevýznamné	pozitivní	pozitivní	+++
třetí vlna	nevýznamné	nevýznamné	nevýznamné	negativní	nevýznamné	negativní	negativní	negativní	pozitivní	nevýznamné	pozitivní	+++
Empirical results for excess mortality determinants												
první vlna	nevýznamné	nevýznamné	nevýznamné	nevýznamné	negativní	negativní	negativní	nevýznamné	nevýznamné	pozitivní	nevýznamné	+++
druhá vlna	nevýznamné	nevýznamné	pozitivní	nevýznamné	nevýznamné	nevýznamné	negativní	nevýznamné	pozitivní	pozitivní	nevýznamné	+++
třetí vlna	nevýznamné	nevýznamné	nevýznamné	nevýznamné	nevýznamné	negativní	negativní	nevýznamné	pozitivní	pozitivní	nevýznamné	++

První poznatky naznačují, že jak bohatství, tak příjmy hrají hlavní roli při šíření COVID-19 a zvyšování úmrtnosti po celém světě a zejména v Evropě [ESPON 2022b]. V korelaci s termínem „převážně městský region“ lze vysvětlit prostorovou diferenciaci úmrtnosti na COVID-19, protože evropské metropolitní regiony jsou často nejbohatší. To souvisí také se stupněm urbanizace – rozhodujícím faktorem spojeným s reprodukčním počtem infekcí (známým jako R_0). Převážně městské regiony se navíc také vyznačují vysokou mobilitou v důsledku celostátního/regionálního dojíždění za prací: například v Bruselu se na šíření viru vedle mezinárodního propojení metropole významně podílel vysoký počet (téměř 50 %) regionálně dojíždějících osob (pracujících v Bruselu a žijících v sousedních regionech).

Na druhou stranu se ukazuje, že prostorová hustota je v různých modelech nebo vlnách infekce nevýznamná. Je to proto, že fyzická blízkost a interakce mezi lidmi mají větší význam než hustota, což naznačuje, že obyvatelé, kteří jsou v každodenním těsném kontaktu, vytvářejí ide-

ální prostředí pro replikaci viru. Nicméně vysokou hustotu (například vysoký počet lidí shromážděných v malém perimetru) nelze zcela vyloučit. Právě v těchto místech nachází virus příznivé podmínky pro své rychlé šíření. Bylo zaznamenáno několik takových událostí: jednorázová událost v lyžařském středisku v rakouských Alpách, náboženská konference ve východní Francii, karnevalové slavnosti v západním Německu a fotbalový zápas v severní Itálii vedly k rozsáhlým regionálním ohniskům (což do značné míry vysvětluje nerovnoměrné rozložení úmrtí v jednotlivých regionech bez ohledu na jejich typ). Například ve Francii se náboženská akce, které se v únoru 2020 zúčastnilo 2 500 osob, stala zdrojem rozsáhlého ohniska nákazy COVID-19, které do dubna 2020 způsobilo třetinu úmrtí na COVID-19 v zemi. Na druhou stranu se zdá, že prostorová hustota je v různých modelech nebo vlnách infekce nevýznamná. Je to proto, že fyzická blízkost a interakce mezi lidmi mají větší význam než hustota, což naznačuje, že obyvatelé, kteří jsou v každodenním těsném kontaktu, vytvářejí ideální prostředí pro replikaci viru.

Byly však zjištěny určité rozdíly, neboť některé ukazatele byly pro různé vlny považovány za podstatné.

Pro první vlnu hrál důležitou roli hrubý domácí produkt (HDP) a také meziregionální toky, a to na základě pozitivního vztahu mezi tímto ukazatelem a zdravotními dopady, výkonností zdravotnického systému a trendy úmrtnosti, protože bohaté regiony jsou pravděpodobněji zasaženy pandemií kvůli své mezinárodní otevřenosti a v důsledku toho kvůli častějšímu pohybu lidí nebo jejich pohybu na větší vzdálenosti. Například skutečnost, že severní Itálie byla prvním evropským regionem, který byl obzvláště zasažen, je logickým důsledkem významu čínských diaspor a přepravní mobility mezi Milánem a Čínou: jsou velmi dobře propojeny letecky (milánské letiště Malpensa, druhé nejvytíženější italské letiště po mezinárodním letišti Řím-Fiumicino, je důležitým přepravním uzlem) a po železnici (v roce 2019 bylo otevřeno první přímé železniční spojení mezi Čcheng-tu a Milánem, čímž byla vytvořena nová „hedvábná stezka“). To by mohlo vysvětlovat, proč byla Lombardie zasažena dříve než regiony na jihu Itálie, které jsou od globalizovaných spojení mnohem dále a byly tedy do jisté míry chráněny.

Z porovnání výsledků získaných pro první vlnu, pokud jde o nadměrnou úmrtnost a úmrtnost na COVID-19, lze vyvodit závěr, že vládní a regionální výdaje na zdravotnictví – vyjádřeno počtem nemocničních lůžek – mají negativní vliv na výskyt COVID-19, protože zdravotnický systém je zjevně rozhodující pro zvládnutí a amortizaci nežádoucích důsledků pandemie. Opačný efekt se projevil v regionech postižených úspornou politikou zaměřenou na snižování výdajů na veřejné zdravotnictví, která rovněž snížila adaptační kapacitu zdravotnického systému a v některých zemích (které zaznamenaly vyšší úmrtnost spojenou s COVID-19) zintenzivnila tragické důsledky pandemie.

Dalším faktorem, který silně ovlivnil celosvětové šíření COVID-19, byl trend dezinformací, který podkopával politické reakce a posiloval nedůvěru a obavy občanů. Zjištění programu ESPON potvrzují hypotézu, že vyšší kvalita správy na nižší než národní úrovni výrazně snížila úmrtnost i nadúmrtnost v evropských regionech. To je důležité pro úspěch opatření k omezení a zmírnění dopadů, neboť tato opatření se obtížně prosazují přímo a mohou fungovat pouze tehdy, pokud existuje důvěra v instituce a mezi občany. Při testování ve francouzských departementech byla tato hypotéza potvrzena. Faktory sociální důvěry ovlivňují míru úmrtnosti a občané přizpůsobují svou důvěru intenzitě krize. [ESPON 2021a].

V rámci druhé vlny byla postižena jak vysoce rozvinutá, tak nerozvinutá území, s vyloučením HDP na obyvatele jako určujícího faktoru ve vztahu k úmrtnosti (například severní Itálie jakožto bohatý region měla podobnou úmrtnost jako bulharské regiony, jež patří mezi méně rozvinuté regiony Evropy).

Dalším determinantem, který byl v první vlně považován za nevýznamný, bylo vzdělání. To lze vysvětlit tak, že s postupující pandemickou krizí se objevovalo více vědeckých publikací zdůrazňujících význam bariérových opatření, a proto ti, kteří byli vzdělanější, měli tendenci tato doporučení dodržovat. Méně to platilo pro ty, kteří nebyli tak vzdělaní a kteří mohli být ovlivněni sociálními sítěmi a dezinformacemi [ESPON 2022b]. Například u druhé vlny výzkum programu ESPON ukázal, že při 10% nárůstu podílu obyvatel s terciárním vzděláním byla úmrtnost v průměru o 6,9 % nižší.

2

Objasnění socioekonomických důsledků pandemie COVID-19 v regionech EU

Socioekonomické dopady byly způsobeny třemi hlavními faktory: (1) **délka a přísnost zavedených opatření pro lockdown** – místa s přísnějšími opatřeními měla tendenci zažívat hlubší recesi, (2) **stabilita hospodářské struktury** – některé činnosti byly zasaženy mnohem více než jiné a členské státy a regiony, které byly více závislé na službách (zejména ubytování a činnosti související s kulturou, volným časem a cestovním ruchem) a činnostech obecně vyžadujících vzájemnou návaznost zaznamenaly větší ekonomický pokles a (3) **různorodost politických reakcí** – co do rozsahu a intenzity, protože pandemie měla různé dopady na místní, regionální a celostátní úrovni. Přímé a nepřímé účinky s sebou nesou další komplexní důsledky pro hospodářský a sociální rozvoj v krátkodobém, střednědobém a dlouhodobém horizontu. Na základě průzkumů a analýz v národním měřítku byla dosud identifikována následující témata sociálních důsledků [ESPON 2022b].

- **Zdraví, přístup ke zdravotní péči a blahobyt a kvalita života:** zvyšující se úmrtnost, boj s dlouhodobými symptomy COVIDu a odkládání všech ostatních neurgentních zákroků dále ohrožují udržitelnost systémů zdravotní péče, včetně snižování ukazatelů střední délky života. Pandemie měla závažný a nejen krátkodobý, ale i dlouhodobý dopad na duševní zdraví všech občanů.
- **Chudoba a sociální vyloučení:** celkově se v Evropě zvýšil počet lidí ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením a zdravotní i nezdravotní zátěž způsobená krizí COVID-19 prohloubila stávající sociální nerovnosti. Úmrtnost a nemocnost, ztráta zaměstnání, ztráta příjmů a ztráta vzdělání neúměrně zatížily ohrožené skupiny a skupiny se středními příjmy.
- **Trh práce a pracovní podmínky:** uzavření nebo omezení hospodářských činností mělo dalekosáhlý dopad na trh práce, přičemž v roce 2020 došlo k prudkému poklesu pracovní doby. Kromě toho měla vládní opatření vyžadující fyzickou vzdálenost dlouhodobý vliv na pracovní podmínky a rozšířila se práce na dálku u těch pracovníků, jejichž zaměstnání to umožňovalo. Zvýšila se nezaměstnanost mladých lidí, kteří také čelili většímu než průměrnému riziku ztráty zaměstnání. Ženy byly také obzvláště zranitelné vůči důsledkům pandemie na trhu práce.⁵⁾
- **Vzdělávání a odborná příprava:** COVID-19 narušil poskytování vzdělávání v bezprecedentním rozsahu na všech úrovních vzdělávacích systémů, které tento dopad pocítily vlivem úplného nebo cíleného uzavření škol, omezení ve vzdělávacích zařízeních a náhlých změn v každodenním provozu. Ztráty ve vzdělávání byly rozsáhlé a nepřiměřené a škody mohly být dlouhodobé.

BOX 1

Stav socioekonomických podmínek před pandemií na regionální úrovni (NUTS 2)

Až do vypuknutí epidemie COVID-19 se ekonomiky členských států a regionů EU stabilně zotavovaly z nepříznivých dopadů hospodářské a finanční krize v roce 2008. U některých nejdůležitějších socioekonomických ukazatelů byla situace následující:

- V letech 2014 až 2019 se reálný HDP pohyboval na úrovni růstu (s průměrem EU 2,1 % ročně), v roce 2020 však reálný HDP klesl o 6,0 %. Důsledky omezujících opatření, narušení globálních dodavatelských řetězců, prudké snížení poptávky po zboží a službách a pokles cestovního ruchu, služebních cest a rekreace postihly všechna hospodářská odvětví.
- Míra zaměstnanosti se plně zotavila z hospodářské krize (2008) a v roce 2019 dosáhla nejvyšší hodnoty 73 % u osob ve věku 20–64 let. Regionální rozdíly zůstávají větší než před hospodářskou krizí. Míra zaměstnanosti v méně rozvinutých regionech zůstává hluboko pod mírou zaměstnanosti v rozvinutějších regionech. Snižování regionálních rozdílů v zaměstnanosti vyžaduje větší růst zaměstnanosti a zmírnění rozdílů mezi muži a ženami. V méně rozvinutých regionech je rozdíl v zaměstnanosti mužů a žen téměř dvojnásobný oproti rozvinutějším regionům (17 oproti 9 procentním bodům).

5) Viz klíčová zjištění v Cotofan et al. [2021].

- Míra nezaměstnanosti se snížila ve všech členských státech EU, a to z vysokých 11,4 % v roce 2013 na 6,7 % v roce 2019. Nejvyšší míra nezaměstnanosti byla zaznamenána v méně rozvinutých regionech (8,8 %), následovaly přechodové regiony (7,9 %) a rozvinutější regiony (5,6 %). V průměru byla nejvyšší míra nezaměstnanosti v jižních regionech EU (12 %) a nejnižší v regionech východních (4,4 %).
- Pokud jde o chudobu nebo sociální vyloučení, bylo v roce 2019 v EU ohroženo přibližně 91 milionů lidí (20 % obyvatel). Tato míra byla o něco vyšší ve venkovských oblastech (22 %) než ve městech (21 %) a na předměstích (19 %), ale ve všech třech případech se mezi lety 2012 a 2019 snížila.
- Kromě toho se počet osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením mezi lety 2012 a 2019 snížil o 17 milionů, a to především v důsledku poklesu počtu osob ve vážné materiální tísní ve východních členských státech.

Zdroj: Viz klíčová zjištění Evropské komise [2022].

Nad rámec obecného přehledu (jak je uveden v rámečku 1) zůstává posouzení sociálních důsledků COVID-19 na územní úrovni výzvou. Zde vkládáme do programu ESPON důkazy z kontroly tří socioekonomických ukazatelů na úrovni NUTS 3 v zemích programu ESPON,

abychom vytvořili podrobnější radiografii územních důsledků: vývoj nezaměstnanosti (viz box 2), míry nezaměstnanosti mladých lidí (viz box 3) a míry ohrožení chudobou (viz box 4), a to v letech 2019 až 2020.

BOX 2

Míra nezaměstnanosti v regionech NUTS 3 – vývoj v letech 2019–2020

Trh práce byl v roce 2020 silně zasažen:

Pokles počtu odpracovaných hodin byl ještě výraznější, protože se zvýšil podíl pracovníků, kteří byli v pracovní neschopnosti. Navíc většina těch, kteří přišli o práci, se ve 2. čtvrtletí roku 2020 stala nejen nezaměstnanými, ale také neaktivními (nehledali práci a opustili trh práce). Přestože se pokles následně zmírnil, dopady na trh práce a pracovní podmínky jsou dalekosáhlé.

Některé z krátkodobých dopadů na trh práce dále prohlubují územní rozdíly, přičemž „územní rozdíly jsou výsledkem rozdílů ve struktuře hospodářství a profesní struktuře, jakož i rozdílů v podpůrných politikách mezi jednotlivými zeměmi“.

V průměru se nezaměstnanost v regionech EU zvýšila o 12 % ve srovnání s režimem před zavedením směrnice COVID-19 (2019). Prostorové rozložení tohoto vývoje není v regionech EU rovnoměrné. V mezistátním srovnání došlo k nejvyššímu nárůstu nezaměstnanosti na Islandu (66,17 %), některé země, jako například pobaltské státy (48,21 %) a Česko (32,74 %), byly krizí zasaženy silně. Na druhé straně Itálie i Francie zaznamenaly klesající trend nezaměstnanosti (6,5 %, resp. 4 %). Sedmdesát čtyři procent italských regionů (převážně z jihu) zaznamenalo pokles míry nezaměstnanosti; pouze 25 % regionů zaznamenalo zvýšené hodnoty (většinou ty, které byly přímo zasaženy pandemií COVID-19). Tyto výsledky může vysvětlit zákaz propouštění zaměstnanců, v Evropě ojedinělé opatření, které Itálie zavedla po vypuknutí pandemie. Toto opatření skončilo v červenci 2021 pro velké podniky a na konci října pro malé a střední podniky, zejména ve službách, textilním, módním a obuvnickém průmyslu.

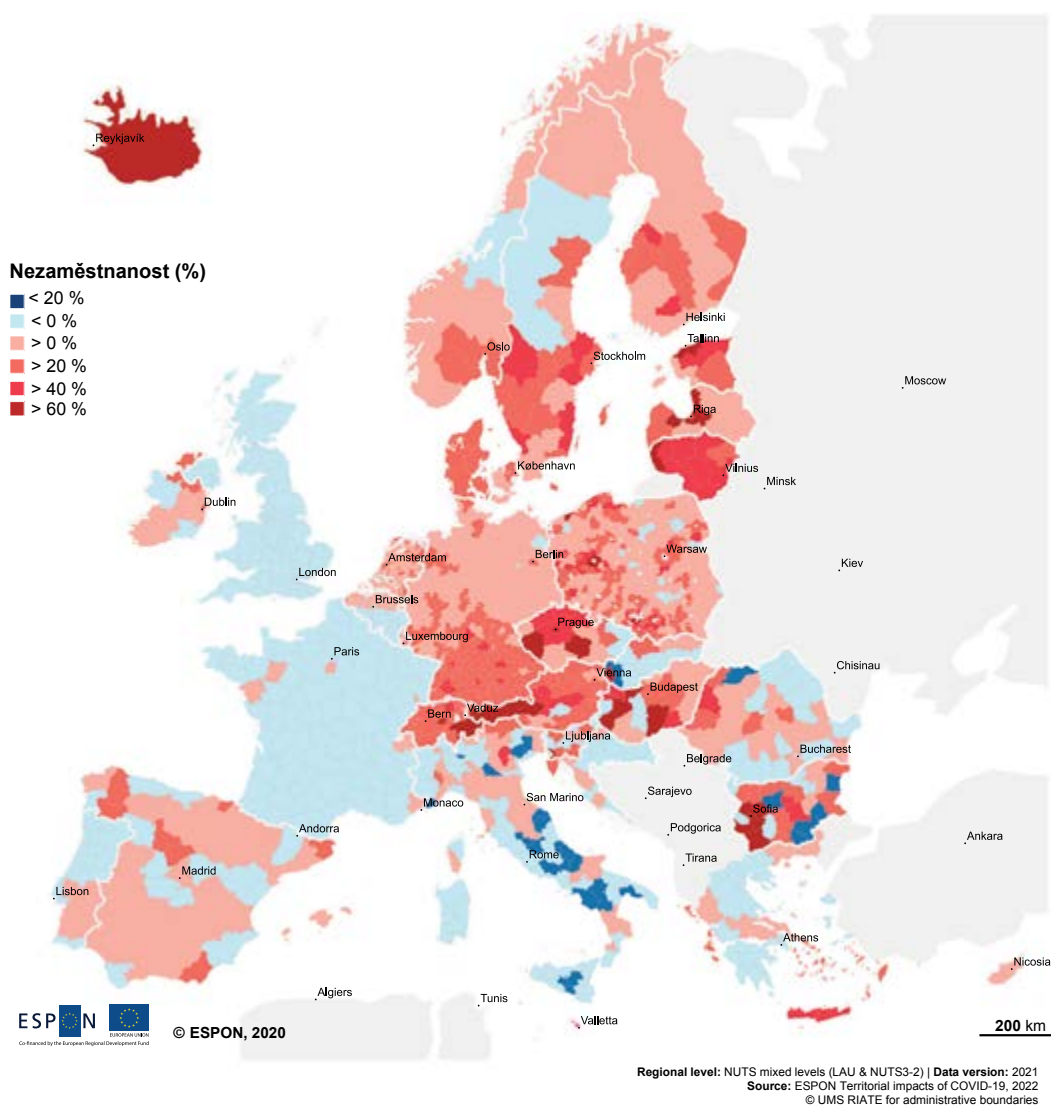
Z regionálního pohledu:

Nejvyšší nárůst nezaměstnanosti v rámci litevských regionů zaznamenal Klaipédský okres (odhadovaná míra růstu 63 %), následovaný Marijampolským krajem (odhadovaná míra růstu 55 %). Na třetím místě se umístily okresy Panevėžys a Telšiai s mírou růstu 54 %. Ve Francii se průměrný vývoj míry nezaměstnanosti ve všech regionech snížil o 0,35 % a pouze v pěti departementech došlo k nárůstu (avšak omezenému) míry nezaměstnanosti.

Pokud jde o odvětvové vlivy, nejvýraznější pokles byl zaznamenán v odvětvích ubytování a stravování a také v odvětví dopravy a skladování. Nejvíce postiženými odvětvími byla uzavřená odvětví spojená s cestovním ruchem a zaměstnání, která nejsou spojena s prací v terénu (např. služby a prodej), s manuálními a dělnickými profesemi. Celkově lze říci, že v regionálních ekonomikách s vyšším podílem pracovníků zaměstnaných v odvětvích spojených s cestovním ruchem došlo k většímu poklesu míry zaměstnanosti – zejména v jihozápadní Evropě (Španělsko a Portugalsko), která byla krizí zasažena neúměrně. Výrazně také byli postiženi dočasní pracovníci a z hlediska demografických skupin došlo v počátečním, nejzávažnějším období pandemie k nejvýraznějšímu poklesu zaměstnanosti u žen s nízkými platy a u mladších pracovníků.

Mapa 3

Socioekonomické důsledky epidemie COVID-19 – vývoj nezaměstnanosti (%) v letech 2019–2020

Krátkodobé i dlouhodobé dopady pandemie by byly mnohem horší, kdyby vlády nezasáhly ve správný čas a nezavedly politiky zaměřené na zmírnění ztrát pracovních míst a zajištění další sociální ochrany pracovníků:

V roce 2020 využilo v EU 35 milionů lidí programů zkrácených pracovních úvazků, a to především během 2. čtvrtletí roku 2020. Několik členských států zavedlo nové režimy zkrácené pracovní doby (Estonsko, Řecko, Maďarsko, Irsko, Lotyšsko, Litva, Nizozemsko, Polsko a Slovinsko) nebo upravilo své stávající režimy zkrácené pracovní doby či mzdových dotací nebo zvýšilo jejich štědrost (Rakousko, Belgie, Česko, Francie, Německo, Itálie, Malta a Španělsko).

Částky vynaložené na tyto programy se v Evropě lišily (například ve Francii se jednalo o obrovský příspěvek ve výši 100 miliard EUR). Přidělování vládních programů obvykle odpovídalo „prostorové struktuře hospodářství a prostorovému rozmístění pracovních míst, čímž se upevňovalo stávající prostorové rozdělení“. To znamená, že „více prostředků bylo přiděleno rozvinutějším, prosperujícím a odolnějším regionům“.

Zdroj: ESPON 2022b

BOX 3

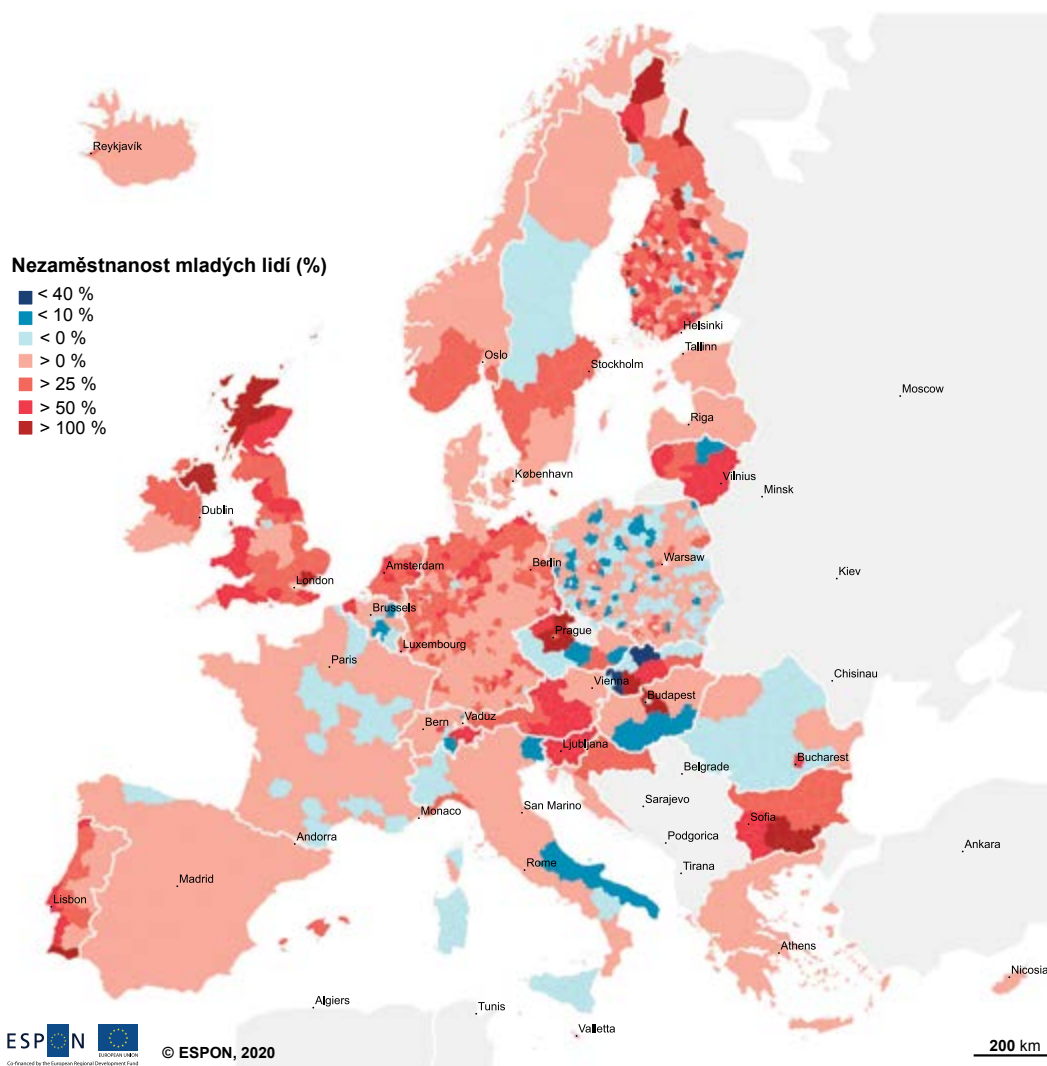
Míra nezaměstnanosti mladých lidí v regionech NUTS 3 – vývoj v letech 2019–2020

Pokud jde o nezaměstnanost mladých lidí:

Mladí lidé jsou během hospodářského poklesu v mnoha ohledech neúměrně znevýhodněni. Typickými opakujícími se důsledky krize jsou vznikající nezaměstnanost, finanční nejistota a problémy s duševním zdravím. Podle průzkumu, který provedla nadace Eurofound na jaře 2021, byly téměř dvě třetiny účastníků v nejmladší věkové skupině (18–34 let) ohroženy depresí, která byla zvláště patrná u těch, kteří přišli o práci.

Mapa 4

Socioekonomické důsledky epidemie COVID-19 – vývoj nezaměstnanosti mladých lidí (v %) v letech 2019–2020

Regional level: NUTS mixed levels (LAU & NUTS3-2) | Data version: 2021
Source: ESPON Territorial impacts of COVID-19, 2022
© UMS RIATE for administrative boundaries

Když pandemie vypukla v roce 2020, tak se procentuální změna nezaměstnanosti mladých lidí v regionech EU zvýšila o 21,81 % ve srovnání s obdobím před pandemií COVID-19 (2019). Strukturální dopady jsou u nezaměstnanosti mladých lidí ještě výraznější, protože nadprůměrný podíl mladých lidí pracuje v odvětvích postižených omezeními. Nejvíce mladých lidí (13 %) bylo zaměstnáno v ubytovacích a stravovacích službách (13 %, zatímco u populace 30+ je tento poměr 5 %) a ve velkoobchodě a maloobchodě (11 %). Z toho vyplývá, že regiony, které se více orientovaly na tato odvětví, měly vyšší pravděpodobnost silného růstu míry nezaměstnanosti mladých lidí.

Kromě toho se výrazně zvýšila zejména míra nezaměstnanosti mladých lidí v některých zemích (např. ve Slovinsku, Litvě a Bulharsku – 76,8 %, 68,5 % a 63,2 %). Přesto je třeba vzít v úvahu některé prostorové vzorce, jak ukazuje mapa. Stejná situace byla zjištěna u (několika) turistických regionů, které zaznamenaly vyšší nárůst míry nezaměstnanosti mladých lidí. V těchto turistických regionech mají mladí lidé často smlouvu na dobu určitou, a proto byli více vystaveni propouštění – například v případě Algarve (Portugalsko) [viz OECD 2021].

Navzdory zjevným regionálním rozdílům mezi zeměmi EU se navíc zdá, že nejvýznamnější rozdíly jsou v rámci jednotlivých zemí (regionů/okresů/obcí téže země). Výsledky ukazují, že pandemie vážně zasáhla regiony hlavních měst. V nich se často nacházejí významné univerzity a mladí lidé v nich měli v roce 2020, kdy opustili školu, kvůli zdravotní krizi větší potíže s hledáním zaměstnání.

Zdroj: ESPON 2022b

BOX 4

Míra nezaměstnanosti mladých lidí v regionech NUTS 3 – vývoj v letech 2019–2020

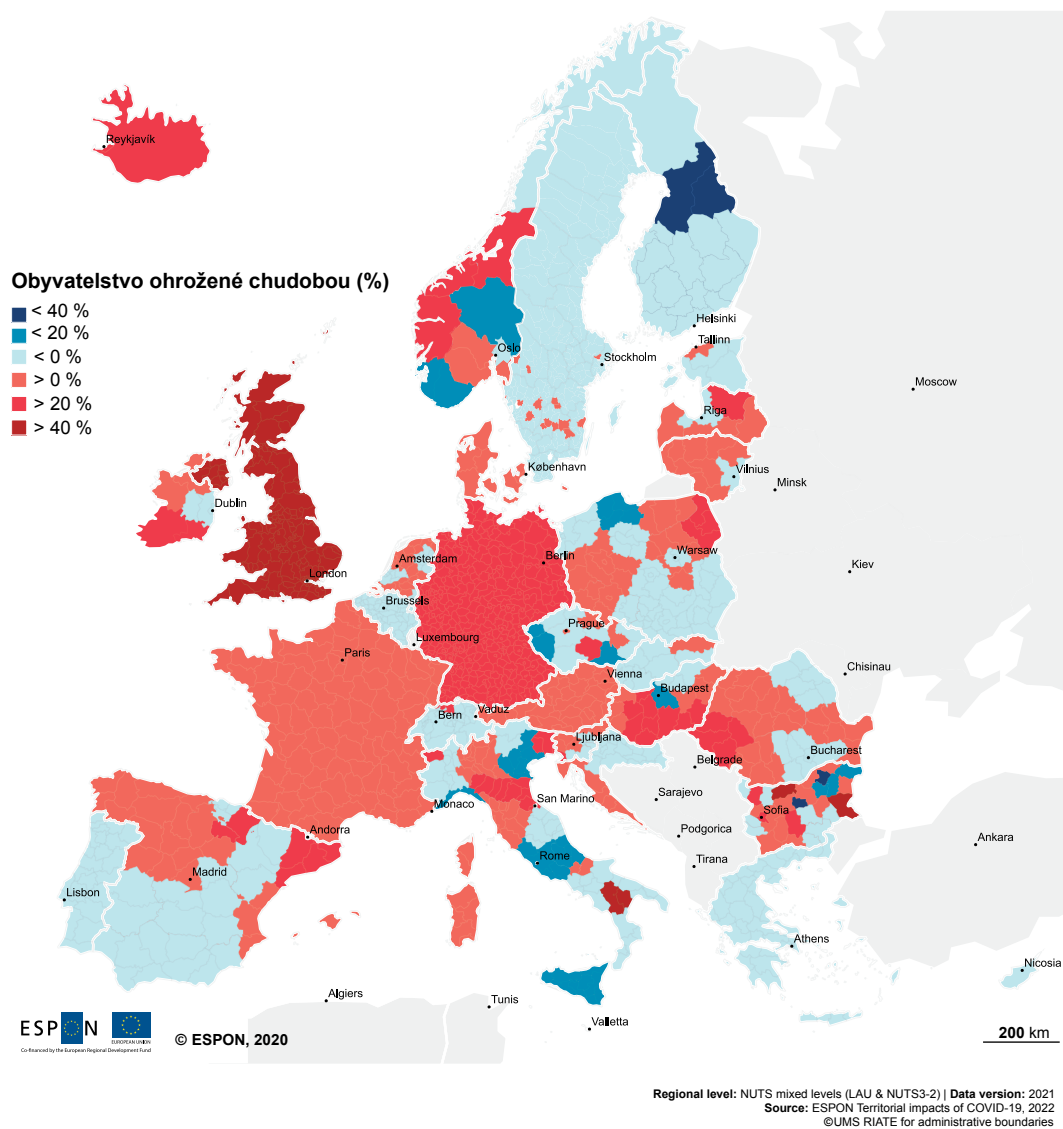
Pokud jde o ohrožení chudobou, ačkoli pokles ekonomické výkonnosti a zvýšená nezaměstnanost jsou obvykle spojeny se vznikem chudoby a poklesem příjmů, první odhady pro rok 2020 na úrovni EU ukazují, že sociální dávky a vnitrostátní programy krátkodobé práce pravděpodobně zmírní dopady pandemie na disponibilní příjem a míru chudoby. Chudoba na úrovni EU zůstává stabilní, ale s velkou heterogenitou mezi jednotlivými zeměmi a různými segmenty obyvatelstva. Díky vládní podpoře a opatřením během pandemie se v evropských zemích nerovnosti v příjmovém rozdělení dokonce snížily a bez této koordinované vládní podpory by pandemie zasáhla spodní část příjmového rozdělení ještě více.

Celkově se vývoj počtu osob AroP [at risk of poverty – ohrožených chudobou] v regionech EU snížil v průměru o 1,21 % ve srovnání s režimem před nástupem epidemie COVID-19 (2019). Největší změnu počtu osob žijících v domácnostech s příjmem pod hranicí rizika chudoby zaznamenalo Spojené království (s nárůstem odhadovaným na 85,4 %), následované Islandem (32,6 %), Německem (25 %) a Lotyšskem (9,9 %). V těchto zemích vedla pandemie COVID-19 k nárůstu chudoby. Na druhé straně přibližně polovina členských států EU nevykazuje zvláštní rozdíly oproti roku 2019.

Navzdory zjevným regionálním rozdílům napříč zeměmi se zdá, že nejvýznamnější rozdíly jsou v rámci zemí (regionů/okresů/obcí téže země). To lze vysvětlit skutečností, že v mnoha zemích mají regiony správním kompetence k řízení sociálních aspektů. Některé regiony proto zavedly specifické regionální a místní politiky, které mají pomoci nejchudším domácnostem zmírnit krizi, zejména prostřednictvím přímé finanční pomoci na udržení nebo zvýšení jejich kupní síly.

Mapa 5

Socioekonomické důsledky epidemie COVID-19 – vývoj ohrožení chudobou (%) v letech 2019–2020

Zdroj: ESPON 2022b

3

Územní vzorce pro možný scénář obnovy po skončení epidemie COVID-19

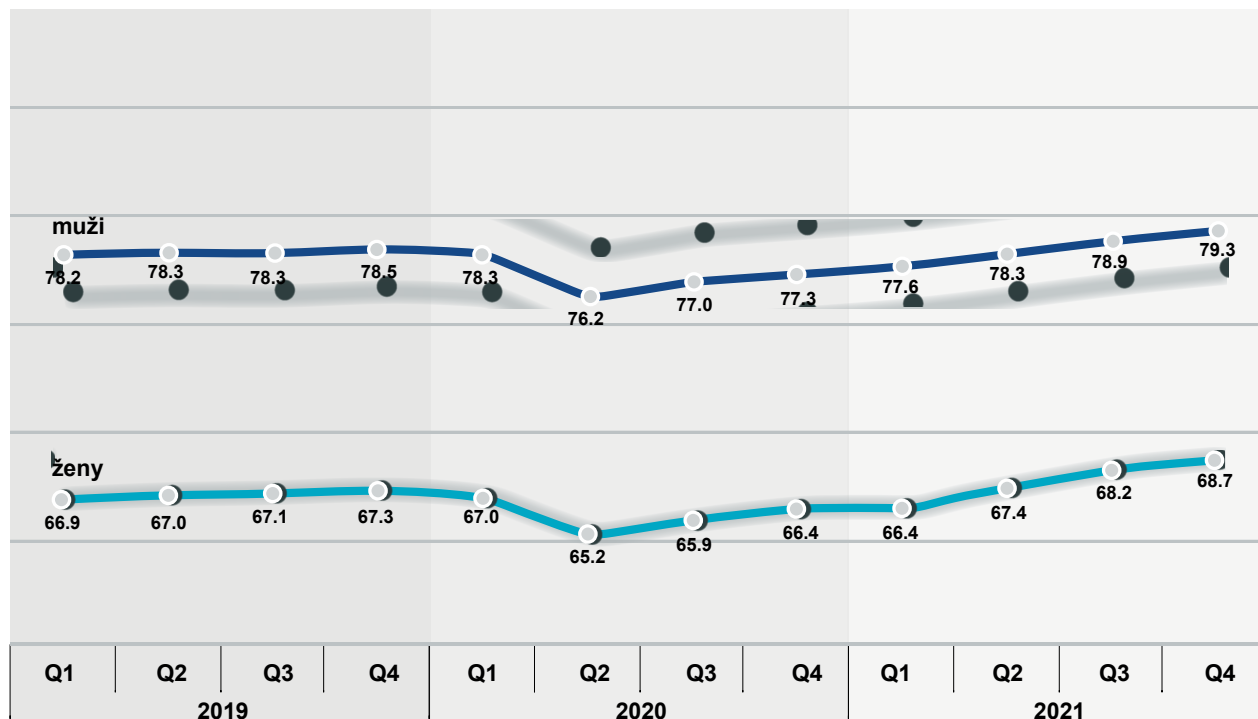
Zatěžkávací zkoušky pro EU ještě neskončily a způsob, jakým se EU postaví k této výzvě a jak se vypořádá s oživením, je klíčem k uvolnění budoucího potenciálu a zachování našich evropských společenských zásad jako celku. Krize COVID-19 ovlivnila evropské ekonomiky narušením vnitrostátních a mezinárodních toků zboží, služeb, lidí, kapitálu a znalostí, což vedlo ke ztrátě příjmů a chudobě či nezaměstnanosti pracujících. V důsledku toho přišlo mnoho domácností o značnou část svých příjmů a bylo vystaveno riziku chudoby.

Podle odhadů byl počáteční šok v zaměstnanosti vyvolaný první vlnou pandemie desetkrát větší než během finanční krize o více než deset let dříve [EPRS, 2022] a pouze silná politická reakce zmírnila dopad pandemie a zabránila tak prudkému nárůstu nezaměstnanosti, jak se původně předpokládalo [European Department of the International Monetary Fund (n.d.)]. Pomocí programů udržení pracov-

ních míst se členským státům podařilo udržet škody na trhu práce na nižší úrovni,⁶⁾ což znamená, že jen v eurozóně byla míra nezaměstnanosti o 2,5 % nižší, než by byla bez jakéhokoli zásahu, což udrželo na pracovních místech přibližně 4 miliony pracovníků [International Monetary Fund European Department (n.d.)]. Tato opatření rovněž umožnila rychlé oživení trhu práce, a jak ukazují nejnovější údaje z výběrového šetření pracovních sil v EU, míra zaměstnanosti se v roce 2021 přibližuje míře před pandemií (jak ukazuje obrázek 7) [Eurostat (2022)], což by mohlo být pouze dočasné, pokud by soukromý sektor nebyl schopen krizi přežít. Dlouhodobé dopady COVID-19 se navíc budou překrývat s dopady souvisejícími s novými trendy v oblasti globalizace/deglobalizace (protektivismus, zkracování globálních hodnotových řetězců, geopolitické napětí a konflikty atd.) a se Zelenou dohodou EU, což může změnit výkonnost regionálních trhů práce, ovlivnit intenzitu a podobu dojížděky za prací a zpomalit oživení.

Obrázek 5

Míra zaměstnanosti v EU, 2019–2021

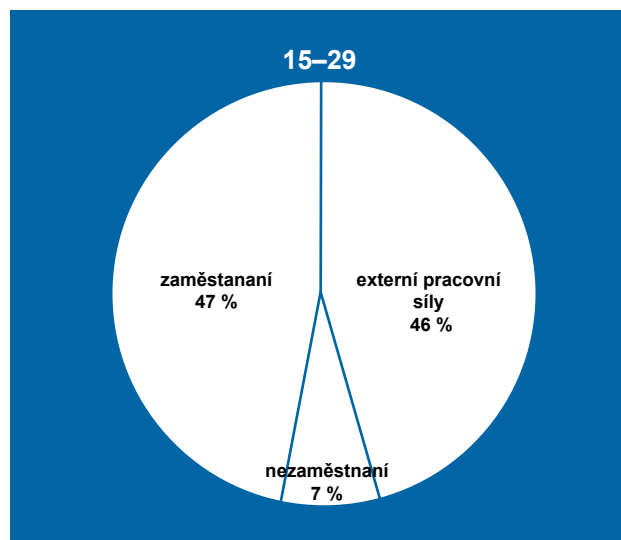
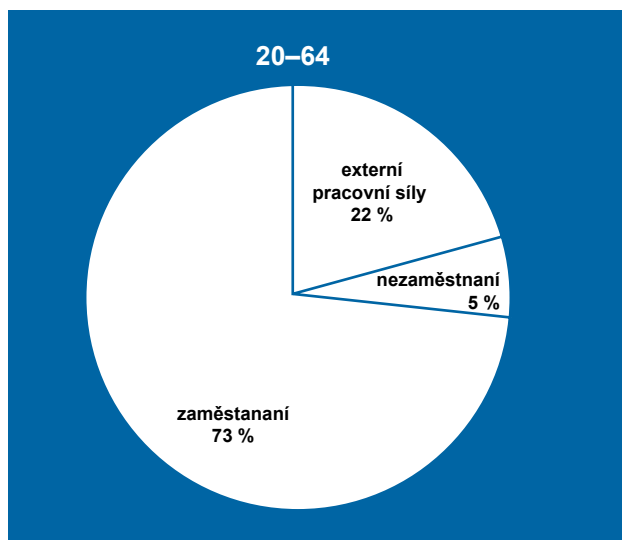

Zdroj: Eurostat 2022

6) Podle odhadů Evropské komise by se do poloviny roku 2020 měla tato opatření vztahovat na více než 40 milionů lidí v EU.

Obrázek 5

Míra zaměstnanosti v EU, 2019–2021

Zdroj: Eurostat 2022

V této souvislosti se zaměříme na pochopení toho, jak by mohl plán obnovy pro EU dopadnout, a to na financování NGEU – stimulační balíček EU ve výši 806,9 miliardy EUR (který zahrnoval 338 miliard EUR v grantech a 385,8 miliardy EUR v půjčkách). Dále jsme se v rámci scénáře programu ESPON zabývali simulací, která je určena pro obnovu škod a územní vyrovnávání, a která odhaduje dopad, který by mohly mít fondy NGEU na jednotlivé členské země v závislosti na přidělené výši prostředků (zaměření na podíl dotací), přičemž předpokládáme efekt závislosti na vývoji v rámci rozdělení prostředků podle odvětví a regionů. Scénář vychází z předpokladu, že prostředky přidělené regionům budou mít za cíl kompenzovat územní škody způsobené pandemií a nepřímo snížit regionální rozdíly v rámci jednotlivých zemí. V tomto scénáři jsou tedy maximální granty pro jednotlivé země přidělovány s využitím územního přístupu, přičemž jsou zohledněny také odvětvově specifické cíle jednotlivých programů [ESPON 2022a].

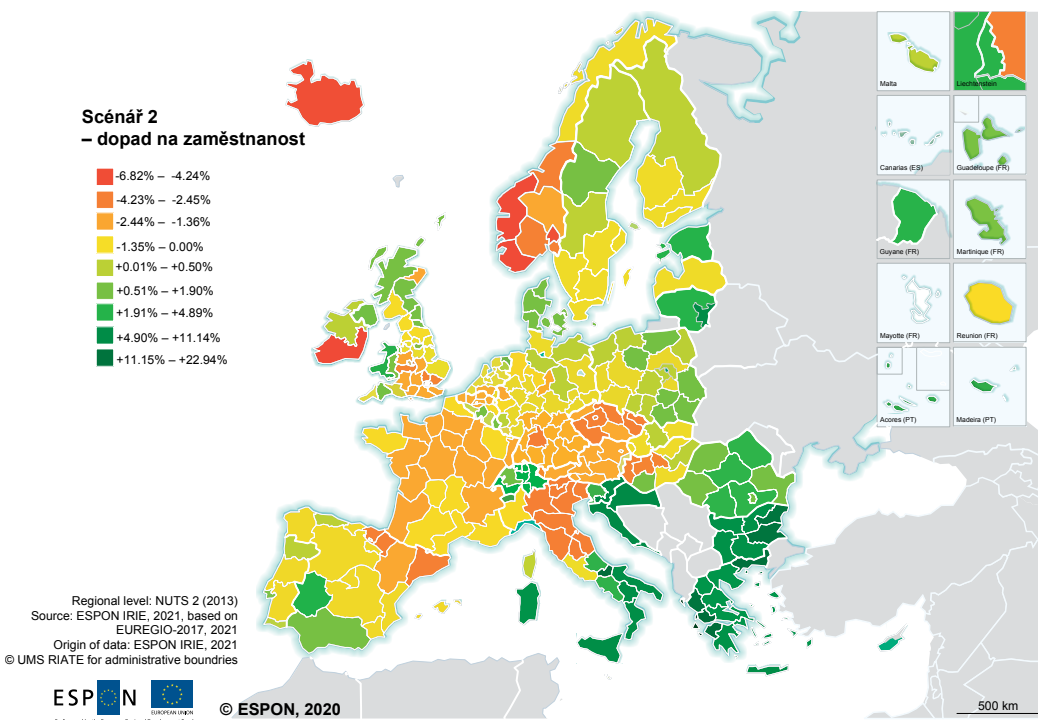
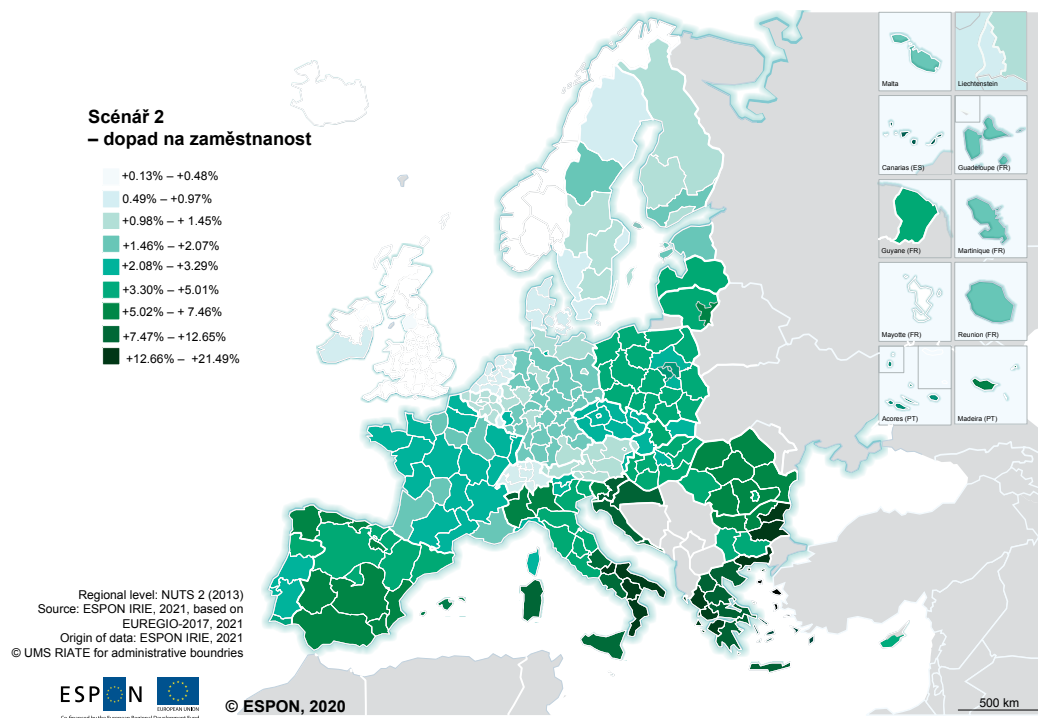
Podle očekávání je v celé Evropě zřetelný pozitivní vliv financování NGEU, včetně zemí mimo EU-27 (viz mapa 6). Ačkoli výsledky ukazují heterogenitu mezi regiony, hlavní rozdíly se objevují na úrovni jednotlivých zemí, což naznačuje, že právě mechanismus teritorializace uplatňovaný Evropskou komisí bude v konečném důsledku znamenat rozdíl v územních účincích fondů. Takovéto rozdělení fondů podle zemí je jasně nakloněno východním a jižním evropským zemím, s patrnou koncentrací na Bulharsko, Chorvatsko a Slovinsko, následované Řeckem, Itálií, Portugalskem a Španělskem [ESPON 2022a].

Tento scénář dosahuje nejlepších výsledků z hlediska soudržnosti a přináší nejpozitivnější čisté efekty pro regiony, rovnoměrně rozdělené mezi Bulharsko, Řecko, Maďarsko, Rumunsko a Slovinsko a zaostávající regiony Itálie, Portugalska nebo Španělska. Naopak záporné čisté efekty se projevují v jižních regionech Islandu a Norska, neboť tyto regiony nemohou využívat nepřímých efektů plynoucích ze vzájemných vztahů v rámci EU-27.

Mapa 6

(a) Dopad prostředků NGEU na regiony – zaměstnanost

(b) Evropa po pandemii a intervenci NGEU – zaměstnanost

Zdroj: ESPON 2022a

Při analýze kombinovaného dopadu recese způsobené pandemií COVID-19 a investic z prostředků NGEU vidíme, že v jednotlivých zemích a regionech existuje jasná heterogenita, pokud jde o celkový dosažený efekt. Skrytým závěrem této analýzy je, že ve skutečnosti jsou pozitivní účinky, které mají být vyvolány NGEU, větší než negativní účinky roku 2020 a pravděpodobně mnohem více

než se zdá, protože financování má být kombinováno se souběžným úsilím místních orgánů a členských států (podle jejich národních plánů obnovy), které nebyly v analýze zohledněny (důvodem bylo, že nebyly k dispozici relevantní informace o územním rozměru těchto národních plánů) [ESPON 2022a].

Literatura

Allas, T., Chinn, D., Sjatil P. E., Zimmerman, W. (2020), *Well-Being in Europe: Addressing the High Cost of COVID-19 on Life Satisfaction*, McKinsey & Company (<https://www.mckinsey.com/featured-insights/europe/well-being-in-europe-addressing-the-high-cost-of-COVID-19-on-life-satisfaction>).

Cotofan, M., De Neve, J.-E., Golin, M., Kaats, M., and Ward G. (2021), 'Work and well-being during COVID-19: Impact, inequalities, resilience, and the future of work', in Helliwell, J., Layard, R., Sachs, J. D., De Neve, J.-E., Akin, L., Wang, S. and Páculor, S. (eds), *World Happiness Report 2021*, New York: Sustainable Development Solutions Network, pp. 153–190 (<https://worldhappiness.report/ed/2021/work-and-well-being-during-covid-19-impact-inequalities-resilience-and-the-future-of-work/>).

CDC (2022), 'Data on country response measures to COVID-19' (<https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/download-data-response-measures-covid-19>).

EPRS (2022), *Future Shocks 2022: Addressing Risks and Building Capabilities for Europe in a Contested World*, Brussels: European Parliament ([https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU\(2022\)729374](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU(2022)729374)).

ESPN (2022a), *Interregional Relations in Europe*, Luxembourg: ESPN (<https://www.espon.eu/programme/projects/espon-2020/applied-research/interregional-relations-europe>).

ESPN (2022b), *Interim Report Geography of COVID-19: Territorial Impacts of COVID-19 and Policy Answers in European Regions and Cities*, Luxembourg: ESPN (<https://www.espon.eu/covid-19>).

Eurofound (2020), *Living, Working and COVID-19*, COVID-19 series, Luxembourg: Publications Office of the European Union (<https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2020/living-working-and-covid-19>).

European Commission (2022), *Cohesion in Europe towards 2050: Eighth Report on Economic, Social and Territorial Cohesion*, Luxembourg: Publications Office of the European Union (https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/cohesion-report_en).

Eurostat (2022), 'Labour market evolution in 2021' (https://ec.europa.eu/eurostat/documents/1001617/14520900/Presentation+1_Labour+market+evolution+in+2021.pdf/24685959-2c40-86c8-ff38-131905422536?t=1651475593488).

International Monetary Fund European Department (n.d.), 'Europe's job retention scheme contained unemployment, but challenges remain' (<https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/03/30/cf-europe-job-retention-schemes-contained-unemployment>).

OECD (2021), 'What have countries done to support young people in the COVID-19 crisis' (<https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/what-have-countries-done-to-support-young-people-in-the-covid-19-crisis-ac9f056c/>).

World Health Organization (n.d.), 'WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard' (https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019?adgroupsurvey=%7Badgroupsurvey%7D&gclid=EAlaIqobChMI9aeCsJTB9wIVzYxo-CR1HKgvfEAAYASAAEglo0fD_BwE).

ESPON

EUROPEAN UNION

Co-financed by the European Regional Development Fund

Územními důkazy inspirujeme tvorbu politik

espon.eu

ESPON 2020

ESPON EGTC
11, Avenue John F. Kennedy
L-1855 Luxembourg
Lucembursko
Tel.: +352 20 600 280
e-mail: info@espon.eu
www.espon.eu

ESPON EGTC je jediným příjemcem kooperačního programu ESPON 2020. Každou operaci v rámci tohoto programu realizuje ESPON EGTC a spolufinancuje Evropský fond pro regionální rozvoj, členské země EU a partnerské země Island, Lichtenštejnsko, Norsko, Švýcarsko a Spojené království.

Obsah této publikace nemusí reflektovat názory Monitorovacího výboru programu ESPON 2020.

Redakční tým:
Wiktor Szydarowski, Nicolas Rossignol, Silvia Pierik, Andreea China

ISBN: 978-2-919816-44-6 (anglická verze)
ISBN: 978-80-7663-035-2 (česká verze)

© ESPON 2020

Anglické vydání:
ESPON EGTC, květen 2022

České vydání:
Ústav územního rozvoje, listopad 2022

Překlad: Lubor Fridrich
Redakce české verze: Lubor Fridrich a Milada Hroňková

Přetisk povolen, pokud je uveden zdroj a jeden výtisk odeslán na adresu ESPON EGTC

